

R. 1º Quia Deus ita voluit; 2º quia character per modum virtutis instrumentalis, non vero per formam animam sanctificantem, conceditur. Unde non pendet a libero arbitrio, sicut gratia, sed a solo Deo. Ita S. Th., 3 part., q. 63, art. 5, ad 1. Est igitur in genere gratiarum gratum facientium.

Remanebit etiam post præsentem vitam, « in bonis » ad eorum gloriam, et in malis ad eorum ignominiam: « sicut etiam militaris character remanet in militibus » post adeptam victoriam, et in his qui vicerunt, ad « gloriam, et in his qui sunt victi, ad pœnam. » Sunt verba S. Th. loco citato, ad 3.

CAPUT TERTIUM.

DE MATERIA ET FORMÆ SACRAMENTORUM.

Quemadmodum in rebus physicis distinguuntur materia et forma, juxta philosophiæ principia (materia est substantia, v. g., lignum, et forma determinat ens speciale ab aliis distinctum, v. g., scamnum, cathedram); sic in sacramentis res sensibilis, ut aqua, chrisma, etc., vocata est *materia*, et verba quibus utitur minister dicta sunt *forma*, quia rem sensibilem ad esse sacramenti determinant. Unde S. Aug., Tract. 80 in Joan., n. 3: « Detrahe verbum, et quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum. »

Hæc verba in explicandis sacramentis primus adhibuisse videtur Guillelmus Antissiodorensis, initio seculi decimi tertii; iis usus est Eugenius IV, in Decreto ad Armenos, dicens: « Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, et persona ministri conferentis sacramentum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia,

» Quorum si aliquid desit, non perficitur sacramentum. » Ex eo tempore hunc loquendi modum omnes usurpaverunt theologi.

Quæ autem nunc vocantur materia et forma, olim dicebantur, *res et verba, elementum et verbum, symbola mystica, res sacramentalis, signum sacrum*, etc. Novæ voces idem exprimunt, sed multo clarius: ab illis ergo, totius Ecclesiæ usu nunc consecratis, non recedendum est.

De materia et forma uniuscujusque sacramenti specialiter loquimur in Tractatu de singulis sacramentis: nunc paucis verbis dicendum est tantum 1º de unione materiae et formæ, et 2º de earum mutatione.

ARTICULUS PRIMUS.

DE UNIONE MATERIE ET FORMÆ SACRAMENTORUM.

Duplex esse potest unio materiae et formæ, physica scilicet et moralis: unio dicitur *physica*, si verba eodem instanti proferantur quo materia adhibetur; dicitur vero *moralis*, quamvis eodem instanti non proferantur verba, modo, juxta consuetum loquendi modum, vera sint. Unde si quis, fundendo aquam in Baptismo, verba *Ego te baptizo* proferat, adest unio physica: si statim post effusionem aquæ verba dicat, est unio moralis: si vero semihora vel quadrante post lotionem verba proferret, nulla esset unio, quia verba *Ego te bap'tizo* tunc sensum non haberent, et evidenter nullum esset sacramentum.

In sacramento Eucharistiae, unio debet esse physica, quia pronomina *hoc, hic*, supponunt materiam esse actu præsentem.

In aliis autem sacramentis unio moralis sufficit; juxta enim loquendi modum inter homines receptum, verba formæ naturalem habent sensum, licet materia cui applicantur non sit actu præsens; sed modicum excedi non potest intervallum. Quidam putant, referente Billuart, spatium unius *Ave*, v. g., inter effusionem aquæ et verba *Ego te baptizo*, validitatì sacramenti non officere; secus,

si longius esset tempus. Hinc cavendum est ne materia et forma separantur, et tamen scrupulosi, modo consueti agentes, nullis anxietatibus torqueri debent.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE MUTATIONE IN MATERIA ET FORMA SACRAMENTORUM.

Duplex contingere potest mutatio, tum in materia, tum in forma sacramentorum, una nempe substantialis, et altera accidentalis. Mutatio est *substantialis* respectu materiæ, si res adhibenda amplius dici non possit simpliciter eadem, v. g., si aqua cum notabili vini quantitate misceatur, adeo ut simpliciter dici non possit aqua; mutatio vero est *accidentalis*, si res, licet aliquo modo mutata, eadem tamen permanere censeatur, ut si aliquæ vini guttulæ misceantur, aut vice versa.

Similiter, mutatio est *substantialis* respectu formæ, si verba eamdem non habeant significationem, ut si invocatio unius personæ sanctissimæ Trinitatis in forma Baptismi omitteretur: est vero duntaxat *accidentalis*, si verba eumdem sensum retineant, v. g., si in forma Baptismi omitteretur pronomen *ego*, si idioma tantum mutatur, aut si vox aliqua male pronuntiaretur.

Notandum est sacramentum posse nullum esse vel illicitum. Est nullum, si desit illi aliquid *essentiale*: est autem illicitum, si peccatum admittatur in eo administrando vel suscipiendo, sive sit nullum, sive sit validum.

His notatis, sequentia statuenda sunt:

1º *Mutatio substantialis*, sive in materia, sive in forma sacramentum reddit nullum, sive sit voluntaria, sive non; Christus enim omnia instituit sacramenta, *ut mox ostensuri sumus*, et virtutem gratiam producendi annexuit ritui sacramentali: ergo nisi ritus substantialiter servetur, gratia non producitur: unde, juxta concil. Trid., sess. 21, cap. 2, ipsam Ecclesia nihil potest in substantia sacramentorum. Ergo.

2º *Contra vero, mutatio accidentalis, voluntaria aut*

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

involuntaria, validitati sacramenti non nocet, cum substantia ejus eadem remaneat. Unde qui baptizaret in aqua rosacea, vel consecraret cum pane hordeaceo, sacramentum non conficeret; secus, si baptizaret in aqua non benedicta, aut cum pane triticeo fermentato consecraret.

Item, qui baptizaret in nomine sanctissimæ Trinitatis, personas divinas non invocando, nulliter baptizaret: qui vero diceret *Ego te abluo*, loco verbi *baptizo*, aut proautiaret *baptizo*, aut verba formæ cujusvis sacramenti in aliud quodcumque idioma verteret, valide sacramentum conferret.

Quæritur 1º quale sit peccatum mutare materiam aut formam sacramenti.

R. 1º Mutatio substantialis voluntaria, aut ex ignorantia crassa, aut ex gravi negligentia proveniens, est sacrilegium et peccatum mortale; siquidem gravis est injuria erga sacramentum, quod sic efficitur nullum: ignorantia autem inculpabilis, quæ difficile supponi potest in ministro officia proprii status cognoscere obligato, aut leviter culpabilis, a peccato saltem mortali excusat.

R. 2º Voluntaria mutatio, etiam accidentalis, in materia et forma sacramentorum, est de genere suo peccatum mortale, quia est irreverentia erga sacramentum: fieri tamen potest ut sit levis irreverentia, ac proinde peccatum veniale tantum, idque ex solo iudicio viri prudentis aestimandum est, et unusquisque cavere debet ne, in re tam sancta, aliquid omittat vel mutet.

Quæritur 2º an peccet mortaliter qui in administratione sacramentorum utitur materia dubia vel tantum probabili.

R. 1º In casu necessitatis, si materiam certam habere non possit, materia probabili vel etiam valde dubia uti potest, imo et debet; sacramenta enim propter homines et non homines propter sacramenta. Unde infertur sacramentum ad salutem necessarium, ut Baptismum, Pœnitentiam et Extremam-Untionem, nullitati exponendum esse, in casu necessitatis, ut homini periclitanti succurratur; quia in tali extremitate, melius est adhibere re-

medium dubium quam nullum remedium. *Ita omnes theologi.*

R. 2°. Secluso casu necessitatis, uti materia aut forma dubia vel etiam probabili, peccatum esset mortale; 1° quia id expresse prohibitum est ab Innocentio XI, qui, anno 1679, sequentem damnavit propositionem: « Non » est illicitum, in sacramentis conferendis, sequi opinio- » nem probabilem de valore sacramenti, reicta tuiori, » nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis » damni incurriendi. » Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis sacerdotalis aut episcopalis. 2° Quia sacramentum nullitati exponeretur: at exponere sacramentum nullitati, extra necessitatis casum, gravis est injuria erga ipsum, proindeque erga Christum. Ergo.

Non tamen requirenda est certitudo metaphysica, qua in moralibus haberi non potest, sed ea certitudo qua omnem rationabilem dubitandi locum excludit, diciturque moralis.

Quæritur 3° an materiam et formam sacramentorum iterare liceat.

R. 1°. Si rationabiliter dubitetur an sacramentum aliquod valide fuerit collatum, iterari debet sub conditione; nam 1° sic expresse statuitur in jure canonico, Decretal. l. 3, tit. 42, cap. 2: « De quibus dubium est an baptizati » fuerint, baptizentur, his verbis præmissis: *Si baptiza- » tus es, non te baptizo; sed si nondum baptizatus es, ego » te baptizo*, etc. » 2° Ex duobus malis quæ simul vitari non possunt, minus eligendum est: at in dubio minus malum est iterare sacramentum cum periculo irreverentiae, quam non iterare cum periculo damni erga proximum: ergo. Unde non solum Baptismus, sed et aliud sacramentum dubie collatum, v. g., Confirmatio, Extrema-Uncio, Matrimonium, iterandum est, ne fideles gratia ejus careant.

Iteratio autem fit sub conditione, ut quantum fieri potest servetur reverentia sacramento valido debita. Non necesse est autem ut conditio verbis exprimatur, et ge-

neraliter non exprimitur, nisi ubi agitur de Baptismate. Videatur Bened. XIV, de Synodo diceces., l. 7, cap. 6, art. 1; *Catal.* in Ritual., t. 1, p. 39 et 108.

R. 2°. Ubi moraliter certum est sacramentum esse validum, illud iterare aut eamdem formam super eamdem materiam repetere, est peccatum mortale; nam conditio tunc serio apponi non potest: talis igitur iteratio vera est sacramenti deriso, ac consequenter grave peccatum sacrilegii. *Ita omnes.*

Billuart a peccato mortali non excusat eum qui ex scrupulo sic temere agit: non vult autem eum saltem peccati mortalis condemnare qui, ut a molesto scrupulo se expediat, et ne Deum offendat, formam in aliquo casu particulari, et non consuetudinarie, super eamdem materiam repeteret.

Caveant meticulosi ne, sub prætextu peccatum vitandi, verba absolutionis aut consecrationis facilius repeatant, et sic in aliud incident peccatum.

Quæritur 4° an valide et liceite sacramentum conferatur sub conditione.

R. 1°. Invalidè conferretur sub conditione futura contingenti, v. g., *Baptizo te, si futurus es sacerdos*; effectus enim non produceretur hic et nunc, cum non esset intentio conferentis, et non adveniente conditione, quia ritus sacramentalis jam non existeret. Ergo.

R. 2°. Sacramentum sub conditione præterita aut præsenti impleta collatum, validum est; nihil quippe effectum ejus suspendit. Si conferretur sub conditione de præsenti, sed humano modo incognoscibili, v. g., *si es prædestinatus*, sacramentum esset dubium, inquit S. Ligorius, l. 6, n. 23. Probabilius nullum nobis videretur, quia talis actio non est rationabilis.

R. 3°. Administrare sacramentum aliquod sub conditione illud efficiente nullum, est semper peccatum mortale, *ut patet*. Illud autem administrare sub conditione præcise ad providendum validitatì ejus, quia dubium est an valide fuerit collatum, nullum est peccatum; constat ex dictis et ex praxi Ecclesiæ. *Juénin, Tournely,*

Billuart, aliique plures asserunt nullam haberi mentionem formulæ conditionatæ ante sæculum octavum, eamque prima vice reperiri in Capitularibus Caroli Magni, l. 6, n. 181, et postea in decreto Alexandri III, anno 1181 defuncti, quod a Gregorio IX in Jus canonicum de verbo ad verbum fuit insertum, prout illud supra retulimus; at Benedictus XIV, de Synodo diœc., l. 7, cap. 6, n. 1, docet male inde concludi illam non fuisse in usu: contrarium ex constanti Ecclesiæ praxi deducendum esse putat.

Cæterum expressio conditionis apponendæ non est præcepta pro sacramentis a Baptismate distinctis, nec de facto ordinarie exprimitur, quando hæc sacramenta iterari debent: imo communius dicunt auctores nullatenus requiri ut in iterando Baptismate conditio ore exprimatur, nisi iteratio publice fiat. Tutius est tamen eam semper exprimere.

R. 4°. Sacramentum sub forma conditionali administrare, extra casum dubii modo expositi, esset peccatum mortale; conditio enim in eo casu nugatoria foret, ac proinde gravis irreverentia erga sacramentum existeret. Vide S. Ligorium, l. 6, n. 27, 28 et 29.

CAPUT QUARTUM.

DE SACRAMENTORUM INSTITUTORE.

Apud omnes constat 1º solum Deum sacramenta instituere posse, sive per se et immediate, sive per alterius ministerium, quia solus gratiam signis arbitrariis annectere potest; 2º Deum sacramenta veteris Legis immediate instituisse, *idque patet ex Levitico*; 3º Christum immediate sacramenta Baptismi et Eucharistiæ instituisse: hoc nobiscum docent Protestantes. Duo tantum hic nobis occurrunt examinanda, scilicet, 1º an Christus

omnia sacramenta immediate instituerit, et 2º an materiam et formam eorum determinaverit.

ARTICULUS PRIMUS.

AN CHRISTUS OMNIA NOVÆ LEGIS SACRAMENTA IMMEDIATE INSTITUERIT.

Negarunt Magister Sententiarum, Hugo a S. Victore et nonnulli alii contendentes Apostolos quædam instituisse sacramenta virtute potestatis a Christo sibi ad hoc concessæ, nempe Confirmationem, aut saltem Extremam-Uncionem. Contra quos sit

PROPOSITIO.

Christus omnia novæ Legis sacramenta immediate instituit.

Prob. concilio Tridentino et rationibus theologicis.

1º *Concilio Tridentino*, sess. 7, can. 1: « Si quis dixerit sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta..... anathema sit. » Quamvis concilium non definit sacramenta fuisse omnia a Christo immediate instituta, ne catholicos contrarium asserentes anathemate percuteret, certum est tamen ipsius verba sensu obvio accepta aliud non significare; quæ enim ab Ecclesia vel ab Apostolis vi potestatis a Christo concessæ statuta sunt, ut jejunium quadragesimale, celebratio festorum, etc., simpliciter dici non possunt a Christo instituta.

Et vero, si quod sacramentum a Christo mediate tantum fuisset institutum, maxime Extrema-Uncio: at concilium Trid. definit, sess. 14, can. 1, de Extr.-Unct., eam « esse vere et proprie sacramentum, a Christo Domino nostro institutum, et a beato Jacobo apostolo promulgatum. » Nonne evidens est hoc sacramentum dici non potuisse a Christo institutum et a beato Jacobo tantum promulgatum, si ab Apostolis vi potestatis a Christo acceptæ institutum fuisset? Ergo 1º.

Prob. 2° rationibus theologicis. 1° Si Apostoli, potestate a Christo sibi delegata, sacramenta instituissent, non fuissent solummodo mysteriorum Dei dispensatores, sed et auctores: atqui tamen B. Paulus dicebat, I Cor. iv, 1: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei.* 2° Si Apostoli aut Ecclesia aliquod sacramentum auctoritate Christi instituissent, nonnulla saltem hujus institutionis vestigia reperiri deberent, et nulla tamen inveniuntur. 3° Deus sacramenta veteris Legis immediate instituerat: ergo ad minus congruens erat quod Christus sacramenta novae Legis immediate institueret. 4° Christus, patentibus omnibus, sacramenta Baptismi et Eucharistiae immediate instituit: ergo merito concluditur illum cætera immediate pariter instituisse, cum nihil contrarium in Scriptura aut in traditione reperiatur. 5° Semper exhibita sunt sacramenta novae Legis ut a Christo Domino instituta: at verba ista sensu naturali intellecta institutionem immediatam significant: ergo 2°, etc.; aliunde, etc. Ergo.

Dices 1°: Nullibi videtur in Scriptura Christum sacramenta Confirmationis, Matrimonii et Extremæ-Uncionis instituisse: ergo id admitti non potest.

R. 1°. Negari potest ant. Aperte enim fit mentio trium illorum sacramentorum in Scripturis Novi Testamenti, *ut infra ostendemus*: atqui inde merito concluditur Christum ea instituisse. B. Jacobus Extremam-Uncionem non promulgasset, Apostoli Confirmationem non administrassent, B. Paulus Matrimonium velut magnum sacramentum non commendasset, si persuasum non habuissent hæc sacramenta a Christo fuisse instituta. Ergo 1°.

R. 2°. Nego conseq. Etenim multa dicta et facta fuerunt a Christo quæ in libris Novi Testamenti non scripta sunt: non repugnat ea aut quædam ex illis per certam traditionem ad nos transmissa fuisse, quod de sacramentis agendo sic enuntiat S. Th., 3 part., q. 6⁴, art. 2, ad 1: «Ea vero quæ sunt de necessitate sacramenti, ab

» ipso Christo instituta sunt, qui est Deus et homo; et
» licet non sint omnia tradita in Scripturis, habet tamen
» ea Ecclesia ex familiari Apostolorum traditione. »
Ergo.

Dices 2°: Christus eamdem dedit potestatem Apostolis quam acceperat a Patre: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*: ergo Apostoli, etc.

R. Dist. ant. Eamdem dedit potestatem Apostolis regendi Ecclesiam, *concedo*; potestatem nova instituendi sacramenta, *nego ant.* Nam Christus constituerat Ecclesiam perfectissimam: ergo dare non debuit potestatem constitutionem ejus mutandi aut reformandi, sed tantum potestatem eam regendi. Ergo textus allatus divinitatem missionis Apostolorum optime probat et nihil amplius. Ergo, etc.

Quæritur an Christus sacramenta instituerit ut Deus, vel ut homo.

R. Ea instituit principaliter ut Deus, quia, *ut supra diximus*, solius Dei est gratiam signis externis annectere; sed ut homo divinitati conjunctus, gratiam sacramentorum meritus est, atque ritum sacramentalem visibiliter instituit, *ut patet*.

ARTICULUS SECUNDUS.

AN CHRISTUS MATERIAM ET FORMAM SACRAMENTORUM DETERMINAVERIT.

Duplici modo Christus determinare potuit materiam et formam sacramentorum, specificè et generice: *specifice*, signum externum expresse assignando; *generice*, statuendo aliquem determinandum esse ritum externum ad talem effectum significandum, et potestatem relinquentio Apostolis vel Ecclesiæ hunc ritum speciatim determinandi.

Apud omnes constat 1° Christum specificè determinasse materiam et formam quorumdam sacramentorum, videlicet Baptismi et Eucharistiae; 2° eum saltem gen-

rice materiam et formam cæterorum sacramentorum
ctiam determinasse.

An vero Christus materiam et formam omnium sacra-
mentorum specificè determinaverit, non sibi conveniunt
theologi : alii negant, multo plures affirmant. Cum pos-
terioribus sit

PROPOSITIO.

*Christus specificè determinavit materiam et formam
omnium sacramentorum.*

Prob. concilio Tridentino et ratione.

1º *Concilio Trident.*, sess. 21, cap. 2 : « Præterea de-
» clarat (S. synodus) hanc potestatem perpetuo in Eccle-
» sia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva
» illorum substantia, ea statueret vel mutaret quæ susci-
» pientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum vene-
» rationi, pro rerum, temporum et locorum varietate,
» magis expedire judicaret. » Unde Ecclesia nihil potest
statuere nec mutare circa sacramentorum substantiam,
id est, circa materiam et formam, quæ substantiam sa-
cramenti efficiunt : at in iis omnibus quæ non sunt juris
divini, Ecclesia habet potestatem ea statuendi vel mu-
tandi quæ magis expedire ipsi videntur. Ergo 1º.

2º *Ratione*. Probavimus Christum omnia sacramenta
immediate instituisse : atqui ea immediate instituere,
est materiam et formam eorum specificè determinare :
ergo. Non sequitur tamen Christum formam omnium
sacramentorum explicite, quoad ipsa verba, determi-
nasse. Hæc adnotatio necessaria est ad intelligentiam
dicendorum circa formam nonnullorum sacramentorum,
nempe Confirmationis, Extremæ-Uncionis et Matrimonij.

Nonnullæ hic proponi solent difficultates quæ, ubi de
sacramentis Matrimonii et Ordinis disseremus, conve-
nientius diluentur.

CAPUT QUINTUM.

DE SACRAMENTORUM MINISTRO.

Duplex distinguitur sacramentorum minister, ordina-
rius scilicet et extraordinarius. Minister *ordinarius* ille
est qui ex ordinatione sua completam habet potestatem
sacramentum valide administrandi. Minister vero *extra-
ordinarius* ille est qui ex sua ordinatione aliquam habet
quidem sacramentum conficiendi potestatem, sed quæ per
commissionem ab auctoritate legitima datam compleri de-
bet ut exerceatur. Sic episcopus in sua diœcesi est minister
ordinarius sacramentorum Confirmationis et Pœnitentia-
tæ : simplex vero sacerdos institutione vel delegatione
episcopi indiget ut valide pœnitentes absolvat, et speciali
summi Pontificis commissione ut sacramentum Confirmationis
valide conferat. Item qui ex singulari privilegio
Dei sacramenta administraret. S. Thomas docet, 3 part.
q. 64, art. 7, Deum bonos angelos ministros extraordi-
narios sacramentorum constituere posse, et sacramenta
ita administrata ut valida habenda esse : sic de pluribus
sanctis legitur sacram Eucharistiam ipsis per angelos por-
rectam esse, etc. Vid. *Billuart*, de Sacram. dissert. v, art. 2.

Hoc seposito, de solo ministro naturali hic nobis trac-
tandum est. Protestantes, sacramentum Ordinationis
negantes, dicunt omnes Christianos ordinarios esse sacra-
mentorum ministros. Contra quos cone. Trid. sequentem
edidit canonem 10, sess. 7 : « Si quis dixerit Christianos
» omnes in verbo, et omnibus sacramentis administra-
» dis habere potestatem ; anathema sit. » Eos autem con-
futabimus, tractando de singulis sacramentis, et specia-
tim de sacramento Ordinis.

Nunc vero de qualitatibus ministri sacramentorum in
genere agendum nobis occurrit, et dicemus 1º de ejus
sanctitate, 2º de ejus fide, et 3º de ejus intentione.